

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 13. Júniusban 1787.

B. Füred. 1. Máj. 1787.

Uya az a néma *Pszammetikus*, a ki XXIX-dik, XXX-dik és XXXI-dik Magyar Músában már meg-szóllamlott; az ott ki adott tudósításának érde-
mes nevét-is utánna tette volna: igen örömeit közlöt-
tem volna az ide irt gondolataimat különös levélben,
a' szerént a' mint fel-tettem magamban, hogy a' Ma-
gyar Vers-szerzésnek természetét, 's természeti igaz
szépségét, nagy tudományú Hazafiakkal való levele-
zéssel igyekezzem ki nyomozni, mellyhez már höz-
zá-is kezdtem. A' való, hogy e' most bimbozó
nötevénynek még fok szorgalmatozság kell, és fok ta-
nult kertészek; míg az az Angliai, és Frantziai töké-
leteségre mehet, és fok gyümölsöt kell addig neki
hozni, termeni, míg azt meg-érdemli, hogy fokizor
kértelen (és *csak ex praejudicio*) is betsültesék; de
hogy most, a' mai időben, *leveledzik*-é vagy *virág-*
zik, 's mostani állapotjából lehet-é jövendő gyümöl-
tsöző vóltárúl-is következést tsinálni? nagy kérdés.
Az bizonyos, hogy a' kezdete mindennek nehéz; de
az-is igaz, hogy fokban vagynak *szorgalmatos mive-*
lők, a' kikenek *külömb-külömb Jegédjeik*, noha nyil-
vánságoflan, és ki-tetzhetőképpen másra-is, de *csak*
ugyan tzeleznak ez edgy jó végre-is, hogy a' nyelv-

vet gyarapítsák, 's az által a' Nemzetséget pallérozák, a' kiknek edgymással való édgyet értékek, legjobb ezköz lenne annak a' nyelv-könyvnek meg-tsinálásában, melly, a' mint a' Tudósító meg-jegyzi, valóban szükséges-is, hafznos-is vólna, és az a' levelekkel való beszélgetés lenne igazán annak a' nyelv-könyvnek szülő Anyja, a' mellynek nem léte szülő Anyja vala annak a' nagy buzgóságból eredett szóbeli villongásnak, melly után ez az elmés XXIX-dik Músa olyan későn szállamlott-meg, mikor már a' Villongok öfzve fogott kézzel dolgoznak, mellyet hogy ez a' Músa maga-is által látott, onnan tudom; mert Magyar Hunyadit emleget, mellyről közönségesé tett tudósítáfból, mind ezt által láthatta, mind azt, hogy az én tzielom jó tziel. Mivel azért már a' Músát nevéül nem kereshetem, hogy gondolataimat én-is vele magánosan közöljem: azonban tapasztalni lehet, hogy igaz jó szível ugyan, és valóba hafzonra tzielozóképpen igyekezett írni; de tsak ugyan azt, a' minden emberrel vele születni szokott maga szeretését, ő sem titkolhatta-el. Szabad légyen nekem-is edgy kevéssé ki térnem a' magának ki szabott útból, és a' fokszor említett Músa tudományaihoz közönséges levélben hozzá szolnom.

A' Versnek szülője igaz, hogy a' gyönyörűség, de én olyan mesze nem megyek; hanem úgy ítélem, hogy a' vers az éneklésből eredett, és mivel az énekekben, nótákban, hogy azok szebbek legyenek, külömb-külob-féle szájtátások esnek, mellyeken a' hang, vagy hosszabbban, vagy rövidebben jön ki. Innen ki lehet hozni, hogy mikor a' nótákra; vagy, tsak tsupa hangból álló dúdolásokra értelmes szókat kezdettek az embernek szabogatni, hogy a' hangot, a' szó el-ne routsá, kéntelenek

Jenek voltak a' hofzfú vagy rövid hangokra, ha-
 fonló tártott, hang-ütést, vagy szilabát ejteni,
 a' melly a' tsupa ének nélkül való beszédben-is,
 vagy hofzszafan, vagy hirtelenebben ejtetik, és va-
 lóba a' régi Görög és Deák Poétáknak azok a' ki-
 szabott mértékű verseik, mellyeket ma olyan szoros-
 san akarunk meg-tartani, 's magunk nyelvében-is maj-
 molni, nem egyebek voltak, hanem az akkor szo-
 kásban volt nótákra szabott énekek, a' minthogy a'
 Vers-írók éneklőknek, vagy-is a' vers-írás éneklés-
 nek neveztetik, mint kezdi *Virgilius*-is: *Arma vi-*
rumque cano, *Homerus* Μῆνιν ἄειδε Θεᾶ, *Hesiodus*,
σφέτερον πάτερ ὑμνεῖσθαι. Sőt mikor ő azt írja: *κ*
πτόχος πτόχω φρονεῖ κ' ἄοιδος ἄοιδῶ, nem hiszem,
 hogy Templombéli Kántort értett volna, hanem két-
 ség kívül Poétát. Az-is bizonyos, hogy a' Poéták
 a' magok verseiket Múfika mellett énekeltek, a' melly-
 ben mivel sokféle hofzfú és szapora Ugrások, tak-
 rások vagynak; ha azokhoz nem alkalmaztatik a'
 szilaba, semmit sem ér az ének, és lehet sok *Dal-*
lokban tapasztalni, hogy hang nélkül mondva szé-
 pek, ha pedig énekei az ember, majd ki török a'
 szája belé, hogy ez a' régieknél szokásban volt,
 bizonyítja *Tibullus*: *sed postquam digiti fuerant*
cum voce locuti; *Propertius*: *Carmina nervis aptat*;
Virgilius: *Tu calamos inflare leves, ego dicere ver-*
sus; és az *Éneis* hatodik könyvében: *Pars pedibus*
plaudunt Choreas, et carmina dicunt, „ *Nec non*
Threicius longa cum veste Sacerdos „ *obloquitur*
numeris septem discrimina vocum, „ *Jamque ea-*
dem digitis, jam pestine pulsat eburno. — Mikor
 tehát már a' Versnek ez az edgy el-múlhatatlan va-
 lósága meg-van; nem vét a' vers ellen fenki-is; ha
 még azt egyenlő végezettel-is meg-tzifrázza, vala-

mint

mint nem vétettek *Neuton*, *Leibnitz*, az Algebra ellen, hogy a' *Differentiális Calculust* hozzá gondolták, noha nem érdemel ezeknek kezdője olyan dítséretet, mint a' ki a' *Poéfist* leg-először találta, mivel ez, csak hozzá adott a' találmányhoz; de nem érdemli azt a' hal ítéletet-is, mellyet láttatik róla tenni a' XXIX-dik Músa: ugyan-is, ha a' versnek a' Múfikától, vagy énekléstől lett származásáról való fel-tételelem igaz, könnyen által lehet látni, hogy mikor a' már meg-készült verseket énekelni kezdték, az edgy forma szabású végső hangokra, egyenlő végezenű szókat ejteni, meg-tettzett nekik, kivált ha már az előtt a' minden mérték nélkül való végezetes verseket gyakorolni kezdték, mindenikben gyönyörűséget találván a' két szépbül kettős szépet kohóltak. — Mert én ugyan el-hiszem, hogy akar a' *Barburusok*, akar a' *Szaturninusok* találták légyen a' végezetes verseket, lehetnek azoknak némelly szabadabb mértékű, vagy fokféle hang mértékre *taktusra* alkalmaztatható nótájik, a' melyekre hasonló szabadabb ejtésű verseket írhattak, mint voltak a' *Jámbus* versek; de azért meg-lehet engedni azt-is, hogy a' mértékekkel fenmit sem gondolván, csak azt tartották a' versben szépnak, ha az ének sorok' végein a' vers végeket edgy formán ejthették, és ez az a' második neme a' verseknek, a' mellyet a' fokfőz említett Músa emleget. Mikor osztán a' vers-írás nagyon lábra kapott, kezdetek versekkel folyó beszéd, *Oráció* formákat-is írni, mellyeket már nem énekeltek, és az ilyen *Carmenek* szerzett versek, leg-inkább abban különböztek az *Orátziótól*, hogy ott szabadabban széllyel szórták a' szókat edgy mástól, a' *Poéfis*nak azon

termézetes engedelme fzerént, mellyet alább a' Magyar versekről-is edgy két szóval említeni fogok. De már az ilyen *Orátzió* forma verseknek, tsak edgy féle kötésű forokat vettek-fel, mivel már azokat énekelni nem vala szükséges (noha valósággal azokat-is hajdan énekelték, mellyek *Heroicum Carmentek* nevezettek) melly már mivel az énekléstől megszűze távozott, valóba illetlennek tettzik, mikor az olyan versnek közepén és végén edgyformájú hangzatok esnek. Jóllehet magok a' régi *Orátorok*-is mintedgy kényeskedtek néha, kivált az *Orátiók'* vége felé az egyenlő hangzatokkal, mint ezt lehet látni magánál *Cicerónál*-is, a' kiének *Orátiójiban* felles *homeotelcutonok*, edgyenlő végezetek vagynak. — Hadd legyen hát szép, ha jó, a' kötött vers (de nem éppen a' régi mértékre olly szorosian alkalmaztatva) hadd legyen szép a' végezetes vers-is, ha jó, de hadd legyen sokkal szebb az a' vers, ha jó, a' mellyben mind a' kettő meg-vagyon; itt sem értem azt a' régiséghez való erős ragaszkodást, hogy valaki edgyedül tsak *Distikont* írjon *Kadentiássat*, vagy *Leoninus* verfet; lehet írni újjabb formákat, mellyekből a' Magyar nyelvnek szépsége nagyon kitettzik, és arról én-is edgynehány példákat fogok ezen értelmem' világosítására ide ragasztani; hanem lástuk elébb; a' Magyar' szájába mellyik neme illik jobban a' versnek. Úgy tartom, hogy ha valaki *Heroicum Carment* ír, vagy *Epicumot*, leg-szebb, ha vagy tsupa mértékre szabott, vagy tsupa végezetes versel ír, tsak hogy az olyan formán legyen írva, hogy ha az ember azt szabad szájjal *Orátzió'* formára mondja, ne-is tesslen meg hogy vers, vagy ha meg-tettzik-is, tsak elvétve, és önként, nem kén-telen, valamint ezt *Virgilius' Eneidsében* lehet tapaszt-

pasztalni, ellenben a' *Hymnuszok*ban, *Elegiák*ban az
 tapasztalható, hogy minden versnek (nem edgy sort
 értek, hanem két vagy több sorból öszve tett edgy
 verset). tökéletes értelme vagyon. Miért? mert azt
 a' mint írá'm, énekelni szokták, a' hol minden Pauza
 tökéletes értelmet kíván, a' *Heroicum Carmen*ben
 pedig, tiz sort-is lehet olvasni, hogy nints tökéletes
 értelme; vagy ha van-is, nem a' vers végén, hanem
 hol elején, hol közepén. A' *síralmas, énekes, ne-*
vettséges, fontos-mondásos, és más többféle verseket
 pedig írhat a' Magyar szabadon, és szépen szoros-
 sabb mértékek között-is: mert a' *síralmasok*ban a'
 panaszolkodó beszédnek hol szapora hol lassú ki ej-
 tése, a' jajgatóknál igen kedves hasonló végezettel
 öszve ütköztvén, igen szépen rajzoltatik a' bánat ol-
 lyan versekkel, a' mellyek kötöttek-is, egyenlő vé-
 gezetűek-is, már az legyen *Distikon,* vagy akarini:
 az énekes verseknek, a' mint írá'm, természetek, hogy
 a' hang mérték, a' taktus benne meg- legyen, azom-
 ban az edgy forma szabású *Tónusok,* hangok, úgy
 tettik, mintha kívánnák a' *kádentlát;* a' *nevettséges*
tréfás verseket-is akarki által láthattya, hogy leg-szeb-
 bek: a' *fontos mondások*at-is a' kettős szépség igen
 kellemetessé téfzi 's a' t. Ha hát már ezek az én
 fel-tételeim igazak; a' vers' szerzésnek természetét
 femmiféle Nemzet nem találhatja olyan igazán mint
 a' Magyar, és híhető jól tudta ezt szegény *Gyöng yösi,*
 hogy ebben a' tökéletességben mi mindeneket fellyül
 haladunk: és azért írt négy sorú végeztes verseket,
 hogy ha már mértékre *quántitásra* nintsenek kötve
 versei, és így ez edgyben, a' más Nemzetekénél nem
 dítőségefőbbek; leg-alább legyenek abban különöflek,
 hogy négy sorú, és én nem-is tudom mi különös véttsé-
 ge lehet neki némelly Hazafiak ellen, hogy olly nagy
 útá-

útálatba vették verseit: én ugyan több szép verset találnék Gyöngyöfiben, mint rútat, értvén a' szépet és rútat, a' mostani új vers-írók' versei' szépségéhez képest, fok mái két forú vers' írókat többre kényszerít a' két kádentzia, mint Gyöngyöfit a' négy. — Én mivel Gyöngyöfit betsülöm, ezt a' forát-is „*Szívtül árad a' vér, nints ez a' tudöben*“ örömeft ki-mentem, és nem hiszem, hogy Gyöngyöfi azt hitte volna, hogy a' tudöben nints vér; hanem azt akarta mondani, hogy a' vér-áradás a' szívben van, nem a' tudöben; sőt ha élne Gyöngyöfi, még szebben megmagyarázná ezt a' mondását; 's mivel itt az észrül befzell, ezt-is arra alkalmaztatná. *) — Egyéb aránt én, mikor a' tavalyi tudósításomban a' négy forú versek mellett hartzoltam, nem azt akartam akkor erősíteni, hogy tsak úgy szép a' vers, ha négy forú (én-is szeretek írni két forút-is, a' hol illik) hanem tsak azt, hogy nyelvünknek nagyobb tökélettségét mutatja a' négy, mit a' két forú: akarki mit ír, tsak szépet írjon, 's ollyant, a' millyent leg-jobban tud. — Azt már eléggé kezdettem bizonyítgatni, hogy nem köti meg a' jó Magyarnak szabad gondolat-

*) Azt az Orvosok-is hiszik, hogy minden *élet-erekbe* a' szívből megy a' vér; de takim Gyöngyöfi még azt-is tudta, hogy a' szívnek *jobb hasfatskájából* megy a' vér a' *Tüdöi élet érbe, in arteriam pulmonarem*, és ezért magasztallya fellyebb a' szívet a' tüdönél; de ha ezt nem tudta-is, azt tsak tudta; hogy a' Lélekzetnek (*respiratio*) tartós és erős volta a' *Tüdötül* függ; ezt akarja hát mondani: nem az erőtül, nem a' tartós lehellettül, nem a' tüdötül-függ a' jó ész 's a' tudomány; hanem a' jó *fötöl*; jó *szívtül*, 's onnan ki jövő jó vértől, mint ollyan jó *ezköztül*, mellyel a' Lélek könnyen dolgozik.

latjait a' négy forú vers, rövid nap' a' *Virgilius Ene-*
isse' fordításában, igyekezem meg-mutatni azt-is; hogy
 lehet, de már nagyobb munkával olyan dologrúl-is
 írni jó négy forú verseket, a' mellyekben más valami-
 héz szorosflabban köttetik az ember (a' Magyar Hunya-
 diban némelly nap írtam száz strófát-is, de az Eneis-
 ben soha sem mehettem többre hűz nál) már most
 azt kellene meg-próbálnom, hogy a' négy forú vers
nem segíti a' következésnek előre által látásút; és va-
 lóba nem segíti; de az olyan Poétáknál ám, a' kik
 már nem félnek attúl a' másik vádtól, hogy a' négy
 forú végezet verseiket meg-homályosítja. Nagyon
 el-lankad már akkor a' jó Magyar' nyelve; mikor a'
*kádentia*járól következést lehet tsinálni, és annak az
 az orvofsága, a' mi különösen meg-kívántatik a' vége-
 zetes versben, hogy a' végezetek, *kádentia*ák, ha le-
 het mind külömb külömb részei legyenek a' beszédnek
 (ha edgyik *nomen*, másik legyen *verbum*; *adverbium*.
prónomen, vagy leg-alább a' *casusok*, *tempusok*, vál-
 toztattassanak) ez ugyan nem minden versben fül-el,
 de az a' leg-szebb vers, a' mellyben jól e-sül, tsak
 a' két forú verseknek-is nagy szépséget ad ez; a' Ma-
 gyar Henriásban a' hatodik könyvben van ez:

Mintha a' gyilkos kéz már just adna néki,
 Hogy válaszfzon, ki-é legyen *Valéz'* széki?
 Véli, hogy mihelyt leszfz Koronás Királyok,
 Le tsendesül a' nép, 's *Burbon* nem üt rájok.

(A' többi következik.)

